ADNOTĂRI LA GRAMATICA PREDICATIVULUI SUPLIMENTAR. DESCRIERE RELAȚIONALĂ

Conf. univ. dr. Luminița CHIOREAN

Universitatea „Petru Maior", Târgu-Mureş

Abstract

"Annotations to the Grammar of the Supplementary Predicative. Relational description" suggests a relational approach of the supplementary predicative, a well-defined syntactic position, simultaneously engaged in two types of relations: one towards a nominal governing term (the centre of the nominal group where it functions syntactically) in a relation based on dependence, and the other one towards the predicative verb of the (essential) sentence, in a connotative relation, controlling the textual meaning of that discourse. The author also suggests and gives arguments for a new terminology in this case of syntactic position: **Predicative Attribute of the Nominal** (PAN).

0. Reperul teoretic al demersului nostru îl constituie **definiția** poziției sintactice în discuție: „**Predicativul suplimentar** (**PS**)[1] este o poziție sintactică *facultativă,* realizată în *structuri ternare* derivate, care se raportează sintactic şi semantic *concomitent la un verb (sau o interjecție predicativă)* şi la un nominal."[2]

1. Caracterizarea relațională a construcției cu PS

1.1. Din perspectiva **organizării sintactice a enunțului**, lexemele se asociază între ele şi realizează sensul textual prin intermediul a două tipuri de relații, şi anume: **relații sintactice** şi **relații conotative (de sens)**, ultimele numite şi „**afinități semantico-referențiale"**(GALR, II, 2005: 15). La nivelul discursului, se cunosc două tipuri de relații conotative: de tip semantic - restricții de rol tematic impuse actanților, respectiv de tip lexical - restricții selecționale (cf GALR II, 2005: 47), ceea ce dă **coeziunea** textului, din care decurge dimensiunea lingvistico-semantică a discursului (r*elații temporale, tematice sau referențiale*).

În vederea expunerii, caracterizării, susținerii sau a evidențierii obiectului de referință şi prin acțiunea simultană a acestei relaționări duale, faptele de limbă vor înclina spre un anume tip de relație fără a neglija cealaltă relație, astfel încât interpretarea relațională preferențială va avea ca efect stilistic prezentarea „detaliului" semantico-sintactic, impus, în

[1] Termeni folosiți pentru **PS** în volumele şi articolele lingvistice: **element predicativ suplimentar** (*** *GALR,* ed. a II-a, vol. II, EA, 1963, pp.206 ş.u.); **predicativ suplimentar** (V. Guțu-Romalo, *Sintaxa limbii române*, EDP, 1973, p.146 ş.u.; ****GALR* II. *Enunțul*, EA, 2005, pp.295-312); **atributiv** (G. Pană Dindelegan, *Sintaxa grupului verbal*, Aula, 1999, pp.73-77); **atribut circumstanțial** (M. Avram, „Corespondența …", în *SG*, I, p.158); **complement predicativ** (D. Irimia, *Gramatica limbii române*, Polirom, 1997, pp. 486-491); **adjunct verbal derivat** (D.D. Draşoveanu, „Despre elementul predicativ suplimentar", în *CL*, XII, 1967, nr. 2, 1973; D.D. Draşoveanu, *Teze şi antiteze în sintaxa limbii*, Clusium, Cluj-N., 1997; G.G. Neamțu, „Un nominativ prodatival", în *CL*, 1982, nr.1, pp. 55-59); **adjunct verbal conotativ** (L. Chiorean, „Adjunct verbal conotativ-definire. Descriere semantică şi stilistică", în *Studia UBB. Philologia*, Anul XLIV, nr. 3-4, 1999, Cluj-N., pp. 19-25) **etc.**

[2] ****GALR* II. *Enunțul*, Ed. Academiei, 2005, p. 295

BDD-A23623 © 2009 Editura Universității „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:41:51 UTC)

textul artistic, ca figură de stil (frecvent, metasemem şi metalogism). Demonstraţia se aplică şi în cazul construcţiilor cu PS. De exemplu, în versurile: „[…] luna / nu micşorează, ci ***tremurătoare*** / [ea= subiect subînţeles] măreşte şi mai tare taina nopţii…" (Blaga), lexemul „tremurătoare" (adjectiv, $N"_{2\ -\ \text{flexiune secundă}}$) angajează o relaţie sintactică de subordonare (dependenţă) faţă de nominalul-subiect neexprimat, subînţeles „ea" (echivalent semantic al „lunii"), dar, simultan, se află „în afinităţi semantico-referenţiale" cu verbul-predicat „măreşte", proces căruia îi adaugă conotaţia misterului ascensional reţinut prin sensul derivat al *predicaţiei semantice* din structura de adâncime („a tremura"). PS „tremurătoare" devine epitet metaforic: mister al fiinţării lumii, un potenţial ontic; aici: „lumina" divină.

1.2. Aşadar, în cazul discursului ce conţine una sau mai multe construcţii cu PS, **coeziunea** constă în rezultatul unei petreceri simultane între unităţi sintactic organizate, cu grade diferite de autonomie, şi, respectiv, ansambluri coerente informaţional. Prin urmare, aici, este prezentă **co-referenţialitatea**, odată ce PS „tremurătoare" angajează ambele tipuri relaţionale cu două lexeme: se află în relaţie de dependenţă sintactică faţă de regentul-nominal „ea", adică „luna", respectiv, într-o relaţie de supraordonare (redimensionare) conotativă faţă de verbul „măreşte".

Aşa cum funcţia coeziunii constă în *continuitatea informaţională*, funcţia coerenţei constă în *interpretabilitate.* **Coerenţa** textului este susţinută atât prin *temporalitate* şi *referenţialitate* ca dimensiuni fundamentale ale coerenţei discursului, cât şi prin *regulile de coerenţă*.[3] Un discurs coerent este bine format, coerent tematic şi referenţial, având clar definite legăturile contextuale (intra-enunţiale) şi prezentând *reguli de coerenţă*, precum: *coerenţa*, prin care este posibilă interpretarea discursului (proprietăţi formale explicitate fie prin *relaţii intra-enunţiale*, fie extralingvistic, prin *inferenţe*, apelând la o premisă implicitară, la o ipoteză contextuală sau la o schemă standard de acţiuni – *script, plan, scenariu*); **coeziunea** ca dimensiune lingvistică şi semantică a discursului, şi, în fine, **conexitatea**, prin care se înţelege proprietatea realizării relaţiilor intra-enunţiale prin mărci lingvistice, de exemplu: *conectorii pragmatici* (gramatem, relatem). În exemplul nostru, conexitatea la nivelul construcţiei cu PS este marcată de flectiv (gramatem): „-e" = desinenţă, feminin, singular, $N"_2$, prin acord cu nominalul-subiect „ea" („luna"). Din inventarul relatemelor[4], reţinem distincţia dintre relatemele propriu-zise(elemente ale conţinutului) – jonctiv, modalizator, conectiv – şi gramateme (elemente ale expresiei) – categorizator, conector, flectiv, formant.

1.3. Ansamblul superior al discursului se referă doar la **enunţ** (propoziţie sau/şi frază), la organizarea sintagmatică a acestuia în grupuri sintactice. Enunţul este structurat binar: fie GN + GV (propoziţie), fie Principală regentă + Subordonată sau Regentă + Subordonată (frază).

Reprezentând unitatea lingvistică comunicativă, **grupul sintactic** este considerat ca un subansamblu al unei structuri ierarhice (cf GALR, 2005: 16), în sensul prezenţei „componentelor care cumulează concomitent statutul de centru şi cel de adjunct". (ibidem). Grupul sintactic este parte componentă a enunţului, cu o sintaxă proprie organizată în jurul unui termen (substantiv, verb, adjectiv sau / şi adverb).

[3] L. Chiorean, „Discurs eseistic. Coerenţă, referenţialitate, coeziune", în *Proceedings of the "European Integration. Between Tradition and Modernity"*, 2-rd Edition, Tg. Mure, 2007, pp. 265-272

[4] L. Chiorean, „Adnotări la gramatica prepoziţiei", în *Limba română*, Anul XIX, nr. 11-12(173-174), Chişinău, 2009, pp. 81-95

BDD-A23623 © 2009 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:41:51 UTC)

Menționăm că grupurile sintactice sunt formate din **construcții**. Astfel sunt construcții relaționale (cu jonctiv, adică: prepoziție sau locuțiune prepozițională) / non-relaționale, cu substantiv şi/sau pronume, construcții interjecționale.

Referitor la tipologia grupurilor sintactice, acceptăm existența doar a patru grupuri sintactice: GV, GN, GAdj şi GAdv. Unele grupuri au în componența lor şi subgrupuri; de exemplu, la nivelul GN, avem GN cu centru substantival, respectiv GN cu centru pronominal, subgrupuri non-relaționale sau / şi relaționale, adică cu Prep (GPrep, cf GALR 2005). În cazul GV, avem două subgrupuri: GV cu centru verbal şi GV cu centru interjecțional (GInterj, cf GALR, 2005). Demersul teoretic asupra tipologiei grupurilor sintactice poate fi explicat şi argumentat prin situația **descriptorilor textuali ai discursului**; astfel vorbim despre **GN** denumit printr-un **sens noțional** şi celelalte grupuri exprimate la nivelul unui sens-notă: GV prin sens procesual; GAdj prin sens calificativ; GAdv prin sens circumstanțial.[5]

Grupul sintactic se organizează semantic în baza construcțiilor ce prezintă „dimensiuni discursive" precum: personală sau auctorială; spațio-temporală; socio-culturală şi, respectiv, circumstanțială. Grupul sintactic are structură binară, nu ternară, nici mixtă. Relațiile cotextuale intra-/interenunțiale asociate cu cele contextuale (referința şi inferența) creează iluzia unei structuri ternare. Dar, de fiecare dată, relația se construieşte doar între doi termeni, dintre care unul e regent (determinat), iar celălalt adjunct (subordonat, determinant).

GN este alcătuit dintr-un nominal cu rol de centru (regent) şi din alți termeni direct dependenți sintactic de acesta, considerați adjuncți. Disponibilitățile combinatorii dintre cei doi termeni – nominalul-centru şi adjunctul (termenul subordonat), validează proprietățile sintactice şi compatibilitatea, afinitățile semantice („proprietățile selecționale") ale centrului cu poziția sintactică din enunț.

În cazul construcțiilor cu PS, pe lângă **relația sintactică de dependență** față de un regent-nominal, intervine şi **conotația – relație semiostilistică** prin care se observă o redimensionare a sensului textual. Astfel, în interiorul GN, construcția cu PS este angajată într-o relație de dependență față de nominalul-centru al grupului (subiect, obiect direct, obiect indirect), respectiv domină semantic verbul predicativ (indiferent de funcția sintactică a acestuia: predicat verbal, complement circumstanțial etc.), verb aflat inițial în relație sintactică cu nominalul-regent al PS (relație de interdependență sau de subordonare). Relațiile de sens[6] dimensionează sensul textual, rezultatul fiind impunerea stilistică a construcției cu PS, care va domina sensul întregului enunț. Spre edificare, oferim câteva exemple: „[...] ***singur*** plutea-n întuneric şi dat-a / un semn Nepătrunsul" (Blaga) – singurătatea ca unicitate, primordialul divin domină discursul poetic. Sau: „El vine ***trist*** şi ***gânditor***" ; „Soarele, ce azi e mândru, el îl vede ***trist*** şi ***roş***" (Eminescu) – tristețea este inefabilul stării poetice eminesciene; trist, tristețe: trăire-limită a sufletului romantic; tristețea – linia mijlocitoare dintre lumi (intermundală); de aici, transpare o poetică a melancoliei.

Dintre modalitățile de realizare a relației de dependență a adjunctului PS față de regentul nominal reținem: la nivelul propoziției – acordul, recțiunea, joncțiunea şi topica (subiectivă vs obiectivă); la nivelul frazei – topica şi conectorii.

Construcția cu PS face parte din GN, odată ce, sintactic, îi este subordonat unui regent-nominal (subiect, obiect direct, obiect indirect). De exemplu, în enunțul: „Soarele […], el îl vede ***trist***…", construcția cu PS „trist" (adjectiv) face parte din GN format din adjunctul-

[5] L. Chiorean, *art. cit.*
[6] Carmen Vlad, *Textul aisberg*, Casa Cărții de Ştiință, 2000, pp.59 ş.u.

BDD-A23623 © 2009 Editura Universității „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:41:51 UTC)

obiect direct „soarele” reluat prin cliticul pronominal „îl” plus termenul subordonat „trist” (PS). Morfosintaxa termenului „trist” este: adjectiv calificativ, variabil cu 4 forme flexionare, masc., sg., Ac_2 (acord cu „soarele”) / funcția sintactică de PS. Concomitent, „trist” se angajează într-o relație conotativă cu verbul predicat „vede”, al cărui subiect este „el”(pronume personal, N_1), şi îl domină semantic, astfel încât stilistica textului impune o supraordonare a sensului textual deturnat dinspre subiect spre obiectul de referință „soarele” care este substituit prin caracteristica tristeții: „trist”. Prin urmare, construcția cu PS se va impune ca simbol în grila lectorială a poemelor eminesciene. Fără a schimba obiectul de referință („soarele”), dar accentuându-i-se o anume caracteristică, aceea de „a fi trist”, construcția cu PS gestionează epitetul personificator care va genera metafora pe care, în fine, se va institui un imaginar poetic al melancoliei. Prin urmare, PS nu se află în relație de subordonare față de verb, ci într-o relație conotativă, cu impact asupra sensului textual: „trist” (asociat regentului-nominal „soarele”) va fi activ în interpretarea limbajului poetic, şi nu sintagma „vede trist”.

1.4. GN: construcție cu PS– descriere şi funcționare. Corelând definiția GN ca „structură semantică supraordonată, care integrează un grup sintactic adjunct” (cf GALR 2005) cu, în cazul nostru, GN ce conține o construcția cu PS, cu o dominanță co-referențială asupra enunțului, receptăm un GN cu o unitate semantico-sintactică complexă, care are ca centru principal un nominal comun GN din care face parte construcția cu PS şi unul sau mai multe centre secundare, care au acelaşi regent, situație în care se încadrează şi construcția cu PS care poate fi simplă sau, la rândul ei, complexă.

Argumentăm prin exemplul: „ş-***aprins*** în valuri de lumină să joc **străfulgerat** de-avânturi nemaipomenite…”, în care avem:

Enunțul = 2 grupuri sintactice:

1.GN: cu centru neexprimat: „eu” (subiect inclus; eu liric) format din:

$GAdj_1$: „***aprins*** (în valuri de lumină)”+ $GAdj_2$: „***străfulgerat*** (de-avânturi nemaipomenite)”;

2.GV: „să joc”.

$GAdj_1$ şi $GAdj_2$ fac parte din GN- centru al enunțului; fiecare conține ca adjunct al nominalului, respectiv centru al GAdj, poziția sintactică de PS/ adjectivele „aprins”, respectiv „străfulgerat”, în N'_2, prin acord cu subiectul inclus – flexiune secundă. Semiostilistic, predicativele suplimentare avute în vedere concurează preferențial în beneficiul luminii: „aprins” = patimă; „străfulgerat” = patos, sentimente intensionale, reflexe ale inteligenței (lirice) emoționale.

Poziția sintactică de PS nu se subordonează față de verbul enunțării, fiind el însuşi un „vestigiu” semantic al predicativității, contras dintr-o structură derivată, în care funcționa fie ca predicat verbal, fie ca nume predicativ al unei construcții verbale de tip nominal. PS este subordonat doar nominalului cu rol de centru al GN, în care e inclus PS.

Concluzii. Dependența construcției cu PS față de un nominal devine argument în favoarea denumirii ca *atributiv* (Pană Dindelegan, 1974; 1999). Problema o ridică cealaltă relație petrecută simultan cu subordonarea, şi anume: *redimensionarea conotativă* (a sensului textual), pe care nu o putem interpreta sintactic.

BDD-A23623 © 2009 Editura Universității „Petru Maior”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:41:51 UTC)

Aşadar PS are un regim special care combină două tipuri de relaţii, drept pentru care propunem denumirea de **APN**- **atributul predicativ al nominalului** (comparativ cu CPO – complementul predicativ al obiectului), în sensul că păstrează originea predicativităţii din structura derivată (predicaţie semantică), dominând semantica verbului predicativ[7], cu care se află în relaţii conotative (de sens), indiferent de funcţia sintactică a acestuia (a verbului[8]), şi, simultan, angajează relaţii sintactice cu un nominal-subiect, obiect direct, obiect indirect, aducând o caracteristică, un atribut în plus nominalului ce evidenţiază categoric obiectul de referinţă al discursului.

Definiţie: **Atributul predicativ al nominalului** (**APN**) este poziţia sintactică *suplimentară,* realizată într-o dublă *structură binară,* petrecută *simultan*, prin care se raportează sintactic *la un nominal regent,* centru al GN, dublat rematic, şi, *concomitent,* raportat semantic *la un verb (sau o interjecţie predicativă),* cu rol de operator conotativ (semantic)[9].

Ne angajăm ca în cercetarea noastră ulterioară să analizăm poziţia sintactică **APN** - **atribut predicativ al nominalului**, din perspectivele semantică, funcţională şi pragmastilistică, oferind, în final, descrierea unui cadru de definiţie propriu care să-i anuleze statutul de pseudoadjunct.

Bibliografie

*** *Gramatica limbii române/* II. *Enunţul*, Ed. Academiei, 2005
Draşoveanu, D.D., *Teze şi antiteze în sintaxa limbii*, Ed. Clusium, 1997
Irimia, Dumitru, *Gramatica limbii române*, Ed. Polirom, 1997
Neamţu, G.G., *Teoria şi practica analizei gramaticale. Distincţii şi … distincţii*, Ed. Paralela 45, 2007
Pană Dindelegan, Gabriela, *Sintaxa grupului verbal*, Ed. Aula, 1999
Vlad, Carmen, *Textul aisberg*, Ed. Casa Cărţii de Ştiinţă, 2000

[7] Notă. Reamintim că, în teoria lingvistică, verbul predicativ, la moduri nepredicative, nu-i echivalentul poziţiei sintactice de predicat verbal, ci se referă la dihotomia: verb predicativ vs verb nepredicativ (categorie ce inventariază verbele copulative şi verbele auxiliare).

[8] Nu toate verbele se pot combina cu APN. O categorie aparte o formează semantica verbală a percepţiei, a reprezentării şi a cunoaşterii, fapt ce aduce un argument în plus pentru semiostilistica reflexivă a APN. Inventarul verbelor ce se pot combina cu APN vor fi subiectul articolelor lingvistice propuse de autoare.

[9] De aici, opţiunea noastră iniţială pentru adjunct verbal conotativ (cf Chiorean, art. cit., *Studia UBB*, 1999).

BDD-A23623 © 2009 Editura Universităţii „Petru Maior”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:41:51 UTC)